

VEN
BERT WAGENDORP
TOUX ROMAN

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam / Antwerpen

PROLOOG

De foto heeft jarenlang in een envelop gezeten, onder in een witte verhuisdoos. Op het bruine plakband waarmee ik die ergens halverwege de jaren tachtig heb gesloten, had ik 'Diversen' geschreven. Zeker acht keer heb ik hem uit een donkere kast, van een zolder of uit een schuurtje gehaald en zonder uit te pakken weer weggezet. Nadat zij opeens was opgedoken wist ik meteen waar ik de envelop kon vinden.

Foto's van andere vakanties zitten keurig in albums met opschriften als 'Italië 1984' of 'Route 66, 1986'. Deze zat weggestopt, diep in mijn geheugen en in een kartonnen kluis, tot het moment was gekomen hem weer voor de dag te halen. De tijd had er een oranje zweem overheen getrokken.

Ik legde hem voor me neer op de eettafel en zoog het beeld naar binnen. Minutenlang staarde ik de geportretteerden gedachteloos in de ogen. Toen kwamen, langzaam, de herinneringen. De geluiden, de geuren, de woorden. Ik wist weer dat ik naar de camera keek en dacht: ooit zal ik naar deze foto kijken, later, veel later, en dan zal ik me herinneren dat dit het geluk was. De tijd leek te verdwijnen, tot ik bijna de jongen die daar stond geworden was. Ik voelde weer de opwindende blijdschap, de verwachting. Ik voelde weer haar lichaam tegen het mijne.

Het is ruim dertig jaar geleden dat hij werd gemaakt, op de camping van een klein plaatsje in de Provence, een dag voor Joost, Peter en ik de Mont Ventoux beklommen. Achterop

staat: ‘Kamperen in Bédoin, juni 1982. V.l.n.r. David, Peter, Laura, Bart, Joost, André’. Op de achtergrond zie je een blauwe bungalowtent en een klein oranje trekkerstentje. Tegen een hek staat een racefiets. Het meisje draagt een rode bikini en witte teenslippers. Er speelt een verlegen lachje om haar lippen, alsof ze er niet helemaal gerust op is dat juist dit moment wordt vereeuwigd.

André heeft een sjekkie in zijn mond en kijkt door een rookwolk heen onverschillig in de lens. Joost poseert nadrukkelijk, met zijn handen op de rug en de borst vooruit, David heeft zijn rechterhand geheven in een waarschuwend gebaar: de foto is gemaakt met zijn camera en hij heeft de zelfontspanner ingesteld.

Peter draagt een hoedje en een zonnebril. Daardoor zie je zijn ogen niet. Om zijn lippen speelt een vage grijns. Met zijn handen in de zakken van een afgeknipte spijkerbroek leunt hij met zijn blote bovenlijf tegen Laura aan. Je ziet dat ze perfect is, hoe mooi haar borsten zijn en hoe eindeloos lang haar benen. Haar ogen nemen je gevangen, zelfs vanaf een Kodakafdrukje. Ik heb mijn rechterarm om haar heen geslagen en kijk triomfantelijk in de lens, als een voetballer die de kampioensbeker ook even mag vasthouden.

I

Mijn naam is Bart Hoffman. Eigenlijk heet ik Johannes Albertus Hoffman – Hoffman zoals bij Dustin, met dubbel f en één n. Ik ben bijna vijftig jaar geleden geboren in Zutphen, een stadje aan de rivier, in de Achterhoek. Mijn vader was er hoofd van een christelijke lagere school.

Ik ben misdaadjournalist bij een landelijke krant – ik hoor nog bij de generatie die als gesjeesd student in de journalistiek is terechtgekomen. Een jongen die ik kende van mijn studie Nederlands schreef af en toe een stukje op de kunstpagina van *de Volkskrant*. Hij hoorde dat ze daar iemand zochten op de sportredactie om op zondagavond de uitslagen in te tikken. Ik mocht wel eens naar een onbelangrijke voetbalwedstrijd als ze met een krappe bezetting zaten. Schrijven ging me aardig af: toen ze een verslaggever zochten, meldde ik me en werd ik aangenomen.

Ik kapte zonder pijn met mijn studie. De mensen daar lagen me niet. Ik hield niet van het gezever over Reve en Lucebert en ook niet van de generatieve grammatica van Chomsky. Ik was de enige in mijn jaar die *Voetbal International* las. Dat ik moeiteloos de eerste vijf minuten van het verslag van Herman Kuiphof van de WK-finale 1974 kon opdreunen, een fantastische readymade, maakte geen indruk op mijn medestudenten. Ik had ver voor dat in de mode raakte al een heel goede imitatie van Cruijff in huis, maar die herkenden ze niet eens.

Na twee jaar ging de wielerverslaggever van de krant met pensioen en kon ik die sport van hem overnemen. In het voorjaar reisde ik het peloton achterna en versloeg ik eerst Parijs-Nice of de Tirreno-Adriatico en daarna de klassiekers. En in de zomer ging ik naar de Tour de France.

Overdag een beetje achter het peloton aanrijden en na afloop met coureurs praten, dan een stukje tikken en 's avonds met collega's naar een goed restaurant om de koers en het leven door te nemen. Ik kon me geen beter bestaan voorstellen en het speet me altijd als het in de herfst na het wereldkampioenschap, Parijs-Tours en de Ronde van Lombardije weer voor vijf maanden was afgelopen.

Op mijn vierentwintigste, de week nadat Nederland Europees kampioen voetbal was geworden, ging ik samenwonen. Hinke was mooi, had de blanke huid en de heldere, uitdagende ogen van het noorden. Ze legde haar lange benen gemakkelijk in haar nek, omdat ze van jongs af aan op gymnastiek had gezeten. Ik was verliefd en vond haar aardig, maar dat was voordat ik de onaardigheid in haar had gewekt.

Op de vierde verjaardag van onze dochter Anna, in 1995, stelde ze me voor de keus. Ik kon kiezen tussen vaderschap en het zwerversleven van de wielerverslaggever. In het eerste geval zou ze deel blijven uitmaken van mijn bestaan, in het andere zou ze daaruit verdwijnen en mijn dochter meenemen. Ik koos ervoor een echte vader te worden.

Ik ging naar de hoofdredacteur en legde mijn situatie uit. Een maand eerder was onze misdaadverslaggever overleden aan een hartaanval. De hoofdredacteur vroeg of ik iets wist van misdaad en rechtspraak.

'Ik ben wielerverslaggever geweest en ik heb *Schuld en boete* gelezen,' antwoordde ik, min of meer voor de grap.

‘Oké, dan ben jij de man die we nodig hebben. Gefeliciteerd.’

Toen ik veertig werd, stopte ik met roken, haalde mijn oude Batavus uit de schuur en begon hem op te poetsen. Het was, mag ik wel zeggen, een van mijn betere besluiten. Op de fiets kwam langzaam maar zeker het besef dat je naar rechts kunt sturen, maar ook naar links. Dat je altijd dezelfde route kunt nemen, maar ook kunt kiezen voor een andere. Dat de dingen je soms overkomen, maar dat je zelf ook iets kunt doen. Het duurde trouwens nog vijf jaar voor we gingen scheiden. Toen was Anna achttien, en was er geen reden meer nog langer bij elkaar te blijven.

Sinds ik weer alleen ben, woon ik in een ruim appartement in het centrum van Alkmaar. Ik ben ooit naar dat stadje gegaan omdat ik Amsterdam te groot vond en Amsterdammers te luidruchtig en veel te zelfverzekerd, en nu wil ik er niet meer weg. De inrichting van het appartement is kaal, maar dat stoort me niet. Alles wat ik nodig heb is aanwezig en ik hou van ruimte om me heen.

Ik ken elke meter fietsbare weg tussen Den Helder en Purmerend. Op de fiets denk je dat de tijd stilstaat, of op zijn minst dat hij geen enkele bedreiging vormt. De fiets beschermt je tegen wanhoop.

Anna heeft een Bianchi gekocht, ze is goed opgevoed. Geen Duitse racefiets via internet, niet zo'n nieuw Amerikaans merk, maar een Italiaanse fiets van een klassiek merk. Ze weet wie Coppi en Bartali waren en houdt meer van de Giro dan van de Tour.

‘Schitterende kleur,’ zei ik, toen ze hem kwam laten zien. ‘Mooi zeegroen.’

‘Celeste, heet dat.’

Nooit geweten, daar moet je een wielrennende vrouw voor zijn.

‘La Dama Bianca,’ zei ik.

‘Giulia Occhini.’

‘De dokter?’

‘Locatelli, Enrico.’

‘In?’

‘Varano Borghi.’

‘Aan het...’

‘Lago Comabbio.’

‘Nooit van gehoord.’

‘Bestond ook niet, het zijn de tranen van dottore Locatelli, vermengd met de zweetdruppels van Fausto Coppi.’

‘En de liefdessappen van Giulia Occhini.’

Ze begon uitbundig te lachen. ‘Bart! Het kind zit erbij!’

Dat laatste was een quote van haar moeder. Ik zag meteen de De Waard-tent weer voor me, op de Italiaanse camping, het gammele tafeltje waarop het ontbijt stond en het samen-zweerderige lachje van Anna.

‘Passie of verraad?’

‘Passie. Als ze niet met Fausto was meegegaan, was het verraad geweest.’

‘Heel goed.’

‘Bart! Je maakt dat kind volkomen amoreel! Natuurlijk was het verraad.’

Het was een van onze vaste dialogen. We hadden er zo een stuk of tien en we kenden allebei feilloos onze tekst. Deze was extra speciaal. Toen ze tien was reden we tijdens een vakantie naar Varano Borghi, niet zo ver van het Lago Maggiore, om te kijken waar Giulia vandaan kwam. Ik had net een toneelstuk gezien dat *Fausto en Giulia* heette en wilde weten of je in het

dorp iets kon vinden wat herinnerde aan de beroemdste liefdesgeschiedenis uit de sport.

Er was niets. Ik vroeg aan een voorbijganger of hij wist waar het oude huis van dottore Locatelli stond, maar hij haalde zijn schouders op.

Het was eind februari, ze hadden het nog over de Elfstedentocht, maar ze had al een paar rondjes gereden. Ze wees op de kilometerteller: 195 kilometer. ‘Vier keer. Niet slecht toch? En alleen hè, dat moet je ook meerekenen. Gemiddelde 26,1.’ We maakten een afspraak voor twee dagen later. Ik verheugde me erop, samen fietsen is vriendschap, liefde en verbondenheid tezamen.

We reden naar het westen. Bij Egmond gingen we de duinen in. Zonnestralen trokken de kou uit de grond. ‘Beetje piano, pap,’ riep Anna. ‘Ik mis nog de grote vorm en ik sta nog niet op scherp en zo.’

Ze praatte als een prof in het vroege voorjaar. Ik hield in, ging naast haar rijden en gaf haar een duw in de rug. ‘Je trapt te zwaar! Alle vrouwen trappen te zwaar. Komt doordat ze altijd op die bezopen omafietsen zwoegen. Je moet op souplesse fietsen. Lichter schakelen.’ Ze deed wat ik zei. Ik legde mijn handen op het stuur en heel even op het geluk.

In een uitspanning in Bakkum bracht een mooie jongen koffie. Anna had haar jas uitgetrokken en hij keek naar haar shirt.

‘Staat je goed,’ zei hij.

‘Dank je,’ zei ze, en ze schonk hem een hemelse glimlach.

‘Broek staat je ook goed.’ Met een achteloos gebaar wuifde ze hem weg.

Ik nam een slok van de koffie en keek haar aan. ‘Er gebeuren vreemde dingen, Anna,’ zei ik.

‘Er gebeuren héél vreemde dingen. In Amerika is een panter een huis in een nieuwbouwwijk binnengelopen en in slaap gevallen op de bank. Las ik vanochtend op...’

‘Met mij. In mijn leven.’

‘O. Wat voor vreemde dingen?’

‘Nou, eerst zie ik mijn oude vriend André terug in de rechtszaal.’

‘Is-ie rechter?’

‘Nee.’

‘Advocaat?’

‘Nee, hij is een crimineel.’

‘Jezus. En hij is jouw vriend? Moet hij de cel in?’

‘Nee, vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.’

‘Gelukkig. Voor hem dan. En wat nog meer, qua rare dingen?’

‘Even later lees ik dat mijn vriend Joost is genomineerd voor de Spinozaprijs.’

‘Wat doet hij?’

‘Hij is een geniale natuurkundige. Tenminste, dat schreef de krant.’

‘O. Prijs ken ik niet.’

‘Soort Nederlandse Nobelprijs, zeg maar.’

‘Grappige vrienden heb jij. En die andere, hoe heet-ie...’

‘David. Van het reisbureau. Die telt nu even niet mee, want die zie ik nog regelmatig en die belt me twee keer per week.’

‘Maar wat is er dan voor vreemds aan de hand?’

‘Dat alles terugkomt.’

Ze keek me nadenkend aan. ‘Ik vind het niet zo vreemd, geloof ik. Zulke dingen gebeuren. Toeval.’

‘Er waren nog twee vrienden,’ zei ik. ‘Een vriend en een vriendin beter gezegd, Peter en Laura.’

Nu trok ze haar wenkbrauwen omhoog. ‘En die zijn ook opgedoken?’

‘Nee.’

Ik wenkte de ober en bestelde nog twee koffie. Ik twijfelde of ik haar het verhaal zou vertellen, maar ik besloot het niet te doen. De dag was te mooi.

‘Of zijn ze dood?’ vroeg ze.

André was ik begin 2012 tegengekomen in het dossier van een cokezaak waar mogelijk ‘hoge ambtenaren en andere voor-
aanstaande personen’ bij waren betrokken. Ik hoorde mezelf ‘Hé, André’ zeggen.

Ik ging naar het proces en wachtte tot de verdachte binnenkwam. André had zijn hoofd kaalgeschoren. Hij zag er scherp uit, in een pak dat ongetwijfeld meer had gekost dan mijn hele garderobe. Zijn ogen gleden zoekend langs de aanwezigen. Aan een amper waarneembaar knikje van zijn hoofd zag ik dat hij me herkende. Ik denk dat hij wist dat ik er was voor hij me had gezien.

Een paar weken later werd hij vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. André keek me nu openlijker aan en glimlachte. Ongetwijfeld had hij mijn blik ook gelezen en adequaat geïnterpreteerd: knap werk, gewonnen spel, goed zo jongen.

Een week later las ik een stuk over professor doctor Joost M. Walvoort en zijn werk over de snaartheorie. Hij werd genoemd als mogelijke laureaat voor de Spinozapremie, anderhalf miljoen euro. ‘Een aardig bedrag, waar je wel wat mee kunt, als onderzoeker,’ zei Joost in de krant. Ik wist precies hoe hij dat had gezegd en hoe hij erbij had gekeken, in een mengeling van nonchalance en zelfvoldaanheid.

Ik zocht Joosts naam op de site van de Leidse universiteit. ‘Prof.dr. J.M. Walvoort (Joost),’ stond er, ‘Theoretical Physics.’ Op het fotootje dat erbij was geplaatst, zag ik dat de jaren geen

al te diepe sporen hadden getrokken. Hij keek zelfbewust in de lens, met die lichte spot in zijn ogen.

Ik toetste het nummer in en hij nam onmiddellijk op.

‘Bart hier.’

‘Hé Pol, ben je daar weer,’ zei hij, alsof ik hem die dag voor de vierde keer aan de lijn had. Op de fiets noemde Joost me Pol, omdat het klonk naar Vlaamse kleppers. Hij was Tuur.

‘Ik dacht: ik moet Joost weer eens bellen.’

‘Heel goed. Hoe is-ie dan? Pik nog helemaal gezond?’

Dat is het mooie van oude vriendschappen. Dat je na vijftwintig jaar weer eens belt en dat je geleerde vriend dan allereerst belangstellend informeert naar de gezondheid van je pik.

‘Buitengewoon,’ antwoordde ik.

‘Mooi. Gaan we weer eens pilsen?’

‘Daar bel ik je voor.’

‘Leuk.’

‘Zeg maar wanneer.’

Ik noemde een datum.

‘Prima. Bij jou in Amsterdam of bij mij in Leiden? Of woon je niet meer in Amsterdam? Alkmaar? Doe dan maar bij mij in Leiden. Huis De Bijlen, ken je dat? Acht uur. Eten we eerst een hapje. Leuk!’

Meteen de daad bij het woord en het heft in handen, alsof hij mij had gebeld of minstens op het punt had gestaan dat te doen.

‘Goed,’ zei ik. ‘Leuk je weer te zien, Joost.’ Ook niks veranderd, meteen bereid Joosts leidende rol te accepteren.

‘Oké. Als je wilt, kun je blijven slapen. Ruimte zat.’

Hij had nog altijd dat licht-Amsterdamse accent.

Ik zei niet dat ik drie dagen voor onze afspraak met André zou gaan fietsen.

II

In 1970 won Eddy Merckx zijn tweede Ronde van Frankrijk. Ik was zes, keek met mijn vader tv en zag Merckx, de wonderfietser. ‘De kannibaal,’ zei mijn vader. ‘Zo jong nog en al zo goed. Die gaat alles winnen. Niemand kan tegen hem op.’

Ik zette het stuur van mijn fiets andersom en reed een rondje door de buurt. Ik beeldde me in dat ik Merckx was op de Tourmalet. Ik keek achterom: niemand! Iedereen uit het wiel gereden. Ik stopte voor het huis van André.

Hij lag op de bank in de *Sjors* te lezen, ‘Sjakie en de Wonderstoffen.’

‘Dré, zullen we wielrenner worden?’

‘Huh?’

‘We worden wielrenner, net als Eddy Merckx. Weet je wel, van de Tour. Zetten we jouw stuur ook andersom.’

‘Mijn vader is al wielrenner. Ik heb geen zin om wielrenner te worden. Ik word voetballer.’

Het was de eerste keer dat een van ons tweeën niet meteen bij de fantasie van de ander achterop sprong.

‘Jammer.’ Als André wielrennen niet zag zitten, hoefde ik er ook niet aan te beginnen. ‘Zwembad?’

‘Goed.’

Maar de kiem is die zomer gelegd. Vanaf dat moment voorzag het wielrennen jarenlang in mijn behoefte aan helden.

De drang om zelf weer op een racefiets te gaan zitten, kwam

later terug. Dat was nadat ik *De Renner* van Tim Krabbé had gelezen. Ik was vijftien, las het in één ruk uit en wist ogenblikkelijk wat mij te doen stond. Weliswaar was het beter geweest als ik op mijn tiende meteen had doorgezet, maar Merckx was ook pas laat begonnen.

Ik haalde mijn spaargeld van de bank, leende er tweehonderd gulden bij van mijn moeder en kocht bij de fietswinkel van Van Spankeren een Batavus. Joost en André keken me meewarig aan. Wielrennen was nog een sport voor domme types die iets onverstaanbaars in de microfoon riepen. Maar dat kon me niet schelen. Ik sloot me aan bij een trainingsgroepje dat elke zondagochtend vanaf de Zaadmarkt vertrok voor een rit van een kilometer of tachtig. Jongens stonden de eerste keer raar te kijken. Ze begonnen meteen over mijn ongeschoren benen en over mijn voetbalbroekje. Voor deze keer zagen ze het door de vingers.

Daarna begonnen ze me aan flarden te rijden. Ik kon ze een kilometer of tien bijhouden, toen zag ik ze van me wegfietzen. Ze keken niet om, ze wisten natuurlijk dat het zou gebeuren, het was een ontgroeningsritueel. In de week erna ging ik 's avonds een paar keer alleen, in de hoop dat het de volgende zondag beter zou gaan. Inderdaad kon ik in mijn nieuwe wielbroek iets langer mee, maar niet heel veel langer.

De vijfde zondag gingen we naar het Montferland. Onderweg vertelde Kees Nales dat hij de Mont Ventoux had beklommen. De Mont Ventoux! Ik kende die berg van de verhalen over Tommy Simpson, de Jezus van het wielrennen, die voor alle dopingzondaars heeft geleden en is gestorven op de Kale Berg.

Maar Kees Nales had het er dus levend van afgebracht. Ik was diep onder de indruk en besloot ter plekke, terwijl onze wielrijes richting Montferland zoefden, dat ook ik de Ventoux moest beklimmen.

‘Hoe was dat,’ vroeg ik, ‘de Ventoux?’

‘Zwaar.’

‘Had je er veel voor getraind?’

‘Neuh.’ Ik wist toen nog niet dat wielrenners altijd zeggen dat ze amper hebben getraind.

‘Denk je dat ik het zou kunnen?’

Kees keek naar mijn benen, die nog steeds niet waren geschoren. ‘Je ziet er niet uit als een klimmer. Meer als een sprinter, als je het mij vraagt.’

We kwamen in Beek. Even buiten het dorp ligt de Peeskesweg, een omhooglopend stuk asfalt. De jongens gingen meteen staan en begonnen naar boven te sprinten. Alleen Kees Nales keek nog een keer achterom, om te zien of ik misschien toch een klimmer was. Maar ik wist het na honderd meter al. Ik voelde de kracht uit mijn benen lopen.

‘Ik ben verdomme geen klimmer,’ riep ik, als een soort aanklacht tegen de Schepper. Niemand hoorde het.

Boven stonden de jongens te wachten tot ik kwam. Ze keken me meewarig aan. Kon niet klimmen, zielig.

‘Dacht ik wel,’ zei Kees Nales. ‘Te zwaar en geen klimspieren.’

Even verderop gingen ze tegen de Eltenberg op. Die was nog een beetje steiler en langer dan het Peeske. Ze wachtten boven niet eens meer op me. Ik besloot voortaan alleen te gaan fietsen. Ik probeerde nog wel André op de oude fiets van zijn vader te krijgen, maar dat lukte niet.

Fietsen is een sport van de verbeelding. In mijn eentje was ik het talent en deden mijn ongeschoren benen er niet toe. Anderen reden mij en mijn fantasie aan gort.

Mijn vierenveertigste verjaardag vierde ik alleen, omdat ik een paar maanden ervoor was gescheiden. Een dag nadat alles

rond was, kocht ik een Pinarello Angliru, een blauwe met rode en grijze accenten. Als troost, maakte ik mezelf wijs, maar eigenlijk was het meer een beloning.

Toen kwam de Ventoux weer terug in mijn hoofd.